

ע"פ 338/17 - איתי שטרומ נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

ע"פ 338/17 - ג'

כבוד השופטת ד' ברק-ארז
איתי שטרומ

לפני:
המערער:

נגד

מדינת ישראל

המשיבה:

בקשת היתר יציאה מן הארץ החל מיום 20.3.2017
ועד ליום 23.3.2017

ט"ז באדר התשע"ז (14.3.2017)

תאריך הישיבה:

עו"ד איריס ניב סבאג

בשם המערער:

עו"ד עמית בכר

בשם המשיבה:

החלטה

1. הבקשה שבפני חוזרת ומעוררת את שאלת הגבולות הראויים להתרת יציאה מן הארץ של מי שהורשע בדין ועונשו נגזר, בתקופה שבה הוא ממתין לשמיעת הערעור שהגיש.

2. המבקש שבפני, מר איתי שטרומ, הורשע ביום 4.7.2016 בעבירות לפי חוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968 ובהמשך לכך נגזרו עליו ביום 5.12.2016 העונשים הבאים: מאסר בפועל לתקופה של 12 חודשים, 12 חודשי מאסר על תנאי

עמוד 1

למשך תקופה של שלוש שנים וקנס כספי בסך 500,000 שקל או עשרה חודשי מאסר תמורתו (ת"פ 60386-06-14, השופט ח' כבוב). המבקש הגיש ערעור על הכרעת הדין וגזר הדין גם יחד, וערעורו תלוי ועומד בפני בית משפט זה. בקשתו לעיכוב ביצוע של עונש המאסר בפועל שהושת עליו התקבלה בהסכמת המדינה (בהחלטתי מיום 11.1.2017).

3. ברקעה של הבקשה מצויה העובדה שהמבקש הוא איש עסקים שפעילותו בתחום הבנקאות וההשקעות ממוקדת זה שנים בשוויץ. על רקע זה, לאורך התקופה שבה נוהל המשפט ועד להכרעת הדין הוא יצא את הארץ עשרות רבות של פעמים לצורך עסקיו. עוד יצוין כי לאחר הרשעתו ובטרם נגזר דינו הוא יצא את הארץ פעמים ספורות באישורו של בית המשפט המחוזי, בתנאים, ובהם הפקדה של ערבות צד שלישי גבוהה במיוחד. להשלמת התמונה יצוין כי המדינה התנגדה מלכתחילה ליציאתו את הארץ בשלב זה שלאחר הכרעת הדין, אך לאחר שבית המשפט המחוזי נענה לבקשה הראשונה בעניין, המדינה נקטה עמדה שהתאימה עצמה למדיניות שהתווה בית המשפט המחוזי ונמנעה מלהתנגד לבקשות שהוגשו (עוד שתיים במספר, שכל אחת מהן התייחסה לשתי נסיעות) והסבירה את עמדתה בכך שהיא מכירה בצורך של המערער להתארגן ל"העברת שרביט" בעסקיו שבחו"ל.

4. מאז יציאתו האחרונה של המבקש לחו"ל, לפני מתן גזר דינו, חלפו מספר חודשים. כעת הוא שב ומבקש כי בית משפט זה יאפשר את יציאתו לחו"ל לצורך עסקיו. הבקשה נסבה על נסיעה עסקית בת מספר ימים שתוכננה ליום 20.3.2017. בנוסף לכך, הבקשה מכוונת לקביעת מתווה שיאפשר נסיעות עסקים נוספות של המבקש לאורך התקופה, שעשויה להתמשך עד לשמיעת ערעורו והכרעה בו.

5. הדיון בבקשה התקיים בפני ביום 14.3.2017.

6. לטענת המבקש, בניגוד למקרים אחרים שבהם נדונו בקשות ליציאה לחו"ל של מי שנוהל נגדו הליך פלילי ונגזר דינו, המבקש הוא אדם שכל פעילותו העסקית ממוקדת בעבודה בחו"ל. בעבר, ואף במהלך משפטו, יצא באופן תדיר לשוויץ. אין מדובר, כך נטען, באחד ההיבטים של פעילותו העסקית או של עסקה מזדמנת, אלא בליבת עיסוקו. על כן, ובהתחשב בזכות היסוד לחופש עיסוק יש לתת משקל רב לאפשר את יציאתו לחו"ל, בכפוף לערבויות מתאימות, ובשים לב לכך שאין חשש אמיתי להימלטות מן הדין.

7. לעמדת המבקש, אופי פעילותו העסקית והמשקל הרב של הזכות לחופש עיסוק מחייבים להתייחס לבקשתו באופן שמאבחן אותה מנסיעות לצורכי פנאי, או אף נסיעות לצורך היבטים עסקיים בעלי חשיבות מוגבלת מבחינתו של הנוגע בדבר.

8. המבקש טוען עוד כי עסקיו נפגעו מאד בעקבות הרשעתו. הוא נאלץ להעביר את השליטה בהם לידי שותפו (בשל מגבלות הנובעות מן הדין השוויצרי), וצמצם את פעילותו ליעוץ בלבד. עם זאת, מעורבותו כיועץ בעסק היא חיונית, כך נטען, וחרף המאמץ הגדול לצמצם אותה לפעילות מרחוק, צמצום זה אינו יכול למחוק לחלוטין את הצורך בנוכחות אישית שלו בשוויץ, ולו לעתים רחוקות יחסית.

9. מנגד, המדינה סבורה שדין הבקשה להידחות. לטענת המדינה, עם ההרשעה בדין משתנה נקודת האיזון, ולכן הכף נוטה באופן משמעותי כנגד יציאה לחו"ל, למעט מקרים שבהם הטעם התומך בכך הוא כבד משקל במיוחד, כמו לצורך

טיפול רפואי. עוד נטען כי בית משפט זה התייחס בעבר לכך שנסיעה לצורכי עסקים, לאחר הרשעה בדין, ככלל אינה עולה כדי טעם מיוחד המצדיק יציאה לחו"ל (בהפניה לע"פ 8465/15 בן זקן נ' מדינת ישראל (17.7.2016) (להלן: עניין בן זקן)).

10. בא-כוח המדינה הוסיף וטען כי הפגיעה בעסקיו של המבקש אינה רק תוצר של העובדה שנבצר ממנו לצאת את הארץ אלא היא נובעת, כך נראה, מהרשתו.

11. בתשובתה, הבהירה באת-כוח המבקש כי לשיטתו הבקשה שלו היא בגדר "חריג" בשל אופייה של פעילותו העסקית שהייתה ממוקדת רובה ככולה בחו"ל. במלים אחרות, בנסיבות אלה החריגות באה לידי ביטוי באופי הפעילות העסקית של המבקש.

12. יש לציין כי במהלך הדיון העליתי בפני באת-כוח המבקש את האפשרות של צמצום הבקשה כך שתתייחס לנסיעה הקרובה בלבד. באת-כוחו גילתה נכונות לעשות כן, אך הבהירה כי מכל מקום אין מדובר מבחינת המבקש ב"בקשה אחרונה" גם אם מובן לו שעליו לצמצם את הבקשות לפגישות עסקיות חיוניות במיוחד, בשונה מבעבר.

דיון והכרעה

13. לאחר שבחנתי את טענות הצדדים המסקנה שהגעתי אליה, לא בלי התלבטות, היא כי דין הבקשה הנוכחית להידחות, בכפוף להבהרות שלהלן.

14. נקודת המוצא לדיון היא שעם הרשתו של אדם בדין לא עומדת לו עוד חזקת החפות. יתר על כן, מן הרגע שנגזר דינו, ברגיל הוא אמור להתחיל לרצות את עונשו. אכן, על מנת שלא לפגוע במימוש המעשי של זכות הערעור הוכרה האפשרות של דחיית הביצוע במקרים מתאימים, עיקרון המיושם בהתאם להלכה העקרונית שנקבעה בעניין שוורץ (ע"פ 111/99 שוורץ נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(2) 241 (2000)). אולם, גם כאשר מעוכב הביצוע, ההנחה היא שמדובר במי שבאותה עת היה אמור להתחיל בריצוי עונשו. על כן, אין להניח כי הוא יוכל להמשיך בשגרת חייו ללא הפרעה, ויש לתת משקל לאינטרס הציבורי במובנו הרחב (ראו: ע"פ 3506/13 הבי נ' מדינת ישראל, פסקאות 7-8 (5.11.2013) (להלן: עניין הבי)).

15. בית משפט זה עמד לא אחת על כך שיציאתו את הארץ של מי שהורשע בדין תתאפשר רק במצבים "חריגים ומיוחדים" שבהם נמצא צורך "אישי-אנושי" מיוחד (ע"פ 5307/09 דיוויס נ' מדינת ישראל (10.8.2006) (להלן: עניין דיוויס)). מדובר בעניינים דחופים ביותר, בעיקר בנושאים רפואיים (ראו: עניין בן זקן, פסקה 9 וההפניות שם). בהקשר זה נקבע כי "יציאה לחו"ל לצרכי עסקים אינה עונה בדרך כלל על המבחן של 'צורך אישי-אנושי מיוחד', ואינה גם בגדר מקרה 'נדיר ומיוחד'" (עניין בן זקן, פסקה 12. ההדגשות במקור). אכן, ניתן למצוא בפסיקה דוגמאות למקרים שבהם הותר למי שהורשע בדין לצאת את הארץ למטרות עסקים (ראו למשל: ע"פ 3164/14 פן נ' מדינת ישראל (18.5.2014)). אולם, אלה היו בעיקר מקרים חריגים בעלי אופי חד-פעמי (ראו: ע"פ 3164/14 פן נ' מדינת ישראל (16.7.2014); עניין בן זקן, פסקה 15). כפי שכבר הובהר, הטעמים התומכים בהגבלת היציאה מן הארץ בשלב זה אינם נוגעים רק לחשש מפני הימלטות (שיש מקרים שבהם הוא בעל עוצמה נמוכה, כבענייננו) אלא גם לאמון הבסיסי

בהליך הפלילי, שבו יש להכרעת דין מרשיעה משמעות מעשית וערכית (ראו: עניין הבי, פסקה 9).

16. טענותיו של המבקש התבססו על הזכות לחופש עיסוק. עם זאת, לאמיתו של דבר, המשך פעילותו המקצועית לא נמנע. המגבלה הנוגעת ליציאה לחו"ל עשויה להכביד על ניהול היבטים מסוימים של מעורבותו העסקית, גם אם היבטים מרכזיים, אך הפגיעה אינה בחירות העיסוק עצמה או ביכולת להתפרנס במובן הצר. ניתן אף להניח, כפי שאירע בפועל, כי חלק מענייניו העסקיים יוכל המבקש להמשיך ולקדם באמצעי תקשורת זמינים (ראו והשוו: עניין דיוויס, פסקה 8).

17. בנסיבות העניין, המבקש לא הצביע על ייחוד בנסיעה שעליה נסבה הבקשה - מעבר לכך שזו הוגדרה כחשובה ביותר לפעילותו. אולם, היא לא אובחנה מנסיעות עתידיות שאותן הוא עתיד לבקש, כך הוטעם והובהר. בא-כוח המדינה הבהיר בדיון, מבלי להתחייב, כי אילו היה מדובר בבקשה פרטנית בעלת אופי מיוחד עמדתה של המדינה הייתה שונה (ובהקשר זה הזכיר גם את אי-התנגדות המדינה לנסיעותיו של המבקש לחו"ל לצורך "העברת השרביט"). בהמשך לכך, מקום שבו מדובר בבקשה אחת מני רבות, שאין בה ייחוד ביחס לבקשות אחרות, מקובלת עליו עמדת המדינה כי אין להיעתר לה. נסיעות עסקים שהן חלק משגרת עבודתו של המבקש אינן עולות בקנה אחד עם השינוי הנורמטיבי שחל במעמדו לאחר הרשעתו בדין ועם האינטרס הציבורי במובן הרחב.

18. בצד זאת, ובהמשך להבחנות העולות מדבריי עד כה, ראוי לציין - אף זאת מבלי לטעת מסמרות - כי אין בהחלטתי זו כדי לנקוט עמדה ביחס למקרה אחרים בעתיד, ככל שיתעוררו היבטים ייחודיים או בלתי צפויים הנוגעים לסיום פעילותו העסקית בחו"ל.

19. סוף דבר: הבקשה נדחית.

ניתנה היום, י"ז באדר התשע"ז (15.3.2017).

שׁוֹפֵט